

Araştırma Makalesi / Original Article

Uzaktan Eğitimin Uygulamalı Alanlarda Eğitim Gören Öğrencilerin Anksiyete Düzeyine Etkisi*

The Effect of Distance Education on Anxiety Level of Students Training in Applied Fields

Merve Bat Tonkuş^{a**}, Cansu Bakırhan^b^a Öğr. Gör., İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1046-6862>^{**} İletişimden sorumlu yazar, E-mail: batmerve@gmail.com^b Hemşire, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6649-3085>

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 09.02.2022

Received in revised form: 28.03.2022

Accepted: 29.03.2022

Keywords:

Anxiety

Distance education

University students

ABSTRACT

Background: The decision to conduct distance education in universities due to the pandemic has caused many institutions to be unable to conduct clinical practice. It is thought that this situation may cause anxiety among students in related fields.

Aim: This research was conducted to examine the effect of distance education on the anxiety level of students studying in applied fields.

Methods: Among 728 students who are actively enrolled in a private university, 296 students voluntarily agreed to participate in the study. This is a descriptive study. Data were collected by using a questionnaire form which was created to determine the sociodemographic characteristics of the students and to evaluate their views on distance education during the pandemic process and by using Trait Anxiety Scale. SPSS 25.00 package program was used for data analysis.

Results: 83.4% of the participants were female, 55.4% were nursing students, and 29.1% were second-year students. 56.1% of participants stated that they were worried because they could not go to clinical practice. It was determined that 87.2% of the participants did not do clinical practice during the pandemic process, those who could not do clinical practice/internship (56.1%) stated that they were anxious, and the Trait Anxiety Scale average score of the students who did not do clinical practice during the pandemic was significantly higher than those who did ($p=0.049$).

Conclusion: As a result of this research, it was determined that distance education caused anxiety in students. Many studies conducted during the pandemic have proven that students' anxiety levels have increased. It was recommended that students get support from their family and friends, practice breathing exercises, and resort to clinical treatment if anxiety cannot be managed with natural methods.

© 2022 Mardin Artuklu University. All rights reserved.

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi: 09.02.2022

Revizyon Tarihi: 28.03.2022

Kabul Tarihi: 29.03.2022

Anahtar Kelimeler:

Anksiyete

Uzaktan eğitim

Üniversite öğrencileri

ÖZET

Giriş: Pandemi nedeniyle üniversitelerde uzaktan eğitim kararının alınması, klinik uygulamanın da birçok kurumda yapılmamasına neden olmuştur. Bu durumun ilgili alanlarda eğitim alan öğrencilerde anksiyeteye neden olabileceği düşünülmektedir.

Amaç: Bu araştırma, uzaktan eğitimin uygulamalı alanlarda eğitim gören öğrencilerin anksiyete düzeyine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim bir vakıf üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesine kayıtlı 728 öğrencinin, örnekleme ise; araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 296 öğrencinin oluşturduğu bu araştırma tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Veriler öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini belirlemek ve pandemi sürecindeki uzaktan eğitim hakkında görüşlerini değerlendirmek amacıyla oluşturulan anket formu ve Sürekli Kaygı Ölçeği toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; SPSS 25.00 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %83,4'ü kadın, %55,4'ü hemşirelik öğrencisi, %29,1'i 2. Sınıf öğrencisidir ve %56,1'i klinik uygulamaya çıkamadıkları için endişeli olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %87,2'sinin pandemi sürecinde klinik uygulama yapmadığı, klinik uygulamaya/staja çıkamayanların (%56,1) endişeli olduklarını belirttikleri ve pandemi sürecinde klinik uygulama yapmayan öğrencilerin SKÖ puan ortalaması yapanlara göre anlamlı derecede yüksek olarak saptandı ($p=0,049$).

Sonuç: Araştırma sonucunda uzaktan eğitimin öğrencilerde anksiyeteye neden olduğu saptanmıştır. Pandemi sürecinde yapılan birçok araştırma öğrencilerin anksiyete düzeylerinin arttığını kanıtlamıştır. Öğrencilere aile ve arkadaş çevresinden destek alması, nefes egzersizlerini uygulaması ve eğer anksiyete ile doğal yöntemlerle başa çıkamıyorsa klinik tedaviye başvurulması önerilmiştir.

© 2022 Mardin Artuklu Üniversitesi. Tüm hakları saklıdır.

* İlgili araştırma, "Uzaktan Eğitimin Uygulamalı Alanlarda Eğitim Gören Öğrencilerin Anksiyete Düzeyine Etkisinin İncelenmesi" başlığı ile 14-16 Haziran 2021 tarihinde yapılan İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Dünya genelinde hala etkisi devam eden COVID-19 pandemisi ile birlikte seyahatler ve yolculuklar kısıtlanmış, maske kullanımı zorunlu hale getirilmiş, hijyen ve mesafe kurallarına uyulması için birçok önlem alınmıştır. Ülkelerin sokağa çıkma yasakları için kararlar almasıyla dünya genelinde çeşitli düzeylerde karantina uygulamaları başlamıştır (1). Alınan bu kararlar doğrultusunda büyük ölçüde etkilenenlerden biri eğitim kurumları olup, pandeminin yayılması durdurulmadığından örgün eğitimden uzaktan eğitime geçilmiştir (2). Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimde karşılaşılan sorunlar ve sınırlamalar nedeniyle öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilemediği durumlarda uygulanan, öğretim elemanları ve öğrencilerin bir araya gelme zorunluluklarının olmadığı, eğitimin çeşitli öğretim materyalleri ve yöntemleriyle sanal sınıflar aracılığıyla sağlandığı öğretimdir (3).

COVID-19 pandemisi başta eğitim alanında olmak üzere öğrenciler, eğitimciler ve ebeveynler üzerinde çok ciddi sosyal ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır ve sonraki süreçte de bu durumun devam edeceği düşünülmektedir (4,5). Öğrencilerde eğitime katılımın düzensiz ve kesintili olması anksiyetenin oluşmasına yol açmaktadır (5). Uzaktan eğitim sistemiyle eğitimcilerin uygulamış oldukları yeni öğretim yöntemleri, daha önce denenmediği ve benzeri olmadığı için öğrencilerin dersi kavraması açısından belirsizlikler meydana getirmektedir (6). Yaşanan bu belirsizlikler karmaşa yaşanmasına sebep olmaktadır. COVID-19 pandemisiyle birlikte ön plana çıkan uzaktan eğitim öğrencilerde anksiyeteye neden olabileceği düşünülen çevresel faktörler arasında yer almaktadır (7). Bunlarla birlikte öğrencilerin ders sırasında yaşadıkları materyal eksiklikleri, internet erişiminde yaşayacakları teknik sorunlar, eğitimlerine ulaşmada zamansal olarak sorun yaşamaları, sınav sürelerinde gelişebilecek bir sorunla aksamaların meydana gelmesi, yapılan duyuruları örgün eğitimde olduğu gibi anında öğrenemiyor olmaları, ertelenen dersler, klinik uygulamaya çıkamama gibi nedenlerden kaynaklı anksiyeteye kapılma ve yıl kaybı yaşama düşüncesi gibi durumlar görülmektedir (8,9). Özellikle üniversitelerin uygulamalı bölümlerinde dersi olan öğrencilerin, derslerinin ve klinik uygulamalarının ertelenmesi ya da klinikte vaka görmeden, ödev verilerek değerlendirilmesinin uzaktan eğitimin dezavantajları arasında yer almakta ve öğrencilerde anksiyeteye neden olacağı düşünülmektedir (10). Bu nedenle uygulamalı alanlarda öğrenim gören ve pandemi nedeniyle uzaktan eğitim alan öğrencilerin anksiyete düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucu literatüre katkı

sağlayarak; ülkemiz ve yurt dışında bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. Araştırmanın Soruları

- Öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ve yaşadıkları deneyimler nelerdir?
- Uzaktan eğitimin öğrencilerinin anksiyete düzeylerine etkisi var mıdır?
- Öğrencilerin anksiyete düzeyleri nedir?

3. Gereç ve Yöntem

3.1. Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı kesitsel tipte bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma Ocak-Haziran 2021 tarihleri arasında bir vakıf üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileriyle çevrimiçi (Google Anket aracılığıyla) yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırma çerçevesinde öğrencilerin sosyodemografik özellikler ve uzaktan eğitime ilişkin yanıtlar bağımsız, anksiyete düzeyleri bağımlı değişkendir.

3.4. Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında bir vakıf üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesine kayıtlı 728 öğrenci, örneklemini ise, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 296 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada verilerin çevrimiçi toplanmasından dolayı telefon ve bilgisayarı bulunmayan kişilere ulaşılamamıştır. Evrenin %40,6'sına ulaşılmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; sosyodemografik özellikleri belirlemek ve pandemi sürecindeki uzaktan eğitim hakkında görüşleri değerlendirmek amacıyla oluşturulan kişisel bilgi formu ve Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; literatür bilgileri doğrultusunda geliştirilmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ve pandemi sürecindeki uzaktan eğitim hakkında görüşlerine ilişkin bilgiler içeren 31 sorudan oluşan bir form kullanılmıştır.

Sürekli Kaygı Ölçeği; Spielberger ve arkadaşları tarafından 1970'te geliştirilmiş, Öner ve Le Compte tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmış, sürekli kaygı düzeylerini 20 soru ile ölçen dördümlü likert tipinde toplam 20 maddeden oluşmuş olan bir ölçektir (11,12).

Süreklilik Kaygı Ölçeğindeki seçenekler (1) Hemen hiçbir zaman, (2) Bazen, (3) Çok zaman ve (4) Hemen her zaman şeklindedir. Ölçeklerde iki türlü ifade bulunur. Bunlar (1) doğrudan ya da düz (direct) ve (2) tersine dönmüş (reverse) ifadelerdir. Doğrudan ifadeler, olumsuz duyguları; tersine dönmüş ifadeler ise olumlu duyguları dile getirmektedir. Bu ikinci tür ifadeler puanlanırken 1 ağırlık değerinde olanlar 4'e, 4 ağırlık değerinde olanlar ise 1'e dönüşür. Doğrudan ifadelerde 4 değerindeki cevaplar kaygının yüksek olduğunu göstermektedir. Tersine dönmüş ifadelerde ise 1 değerindeki cevaplar yüksek kaygıyı, 4 değerindekiler düşük kaygıyı göstermektedir. Süreklilik kaygı ölçeğinde tersine dönmüş ifadelerin sayısı yedidir ve bunlar 21, 26, 27, 30, 33, 36 ve 39. maddelerdir.

Doğrudan (direct) ve tersine dönmüş (reverse) ifadelerin her biri için iki ayrı anahtar hazırlanmaktadır. Böylece bir anahtarla doğrudan ifadelerin, ikinci anahtarla tersine dönmüş ifadelerin toplam ağırlıkları hesaplanmaktadır. Doğrudan ifadeler için elde edilen toplam ağırlıklı puandan ters ifadelerin toplam ağırlıklı puanı çıkarılır. Bu sayıya önceden tespit edilmiş ve değişmeyen bir değer eklenir. Süreklilik kaygı ölçeği için değişmeyen değer 35'tir ve Kuder-Richardson (Alpha) güvenilirliği 0.83 ile 0.87 arasında değişmektedir.

3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde 25.0 SPSS paket programı kullanılmıştır. Sürekli değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ortalama ve standart sapma, kategorik verilere ait tanımlayıcı istatistikler ise frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Normal dağılım göstermeyen gruplarda üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığı Kruskal Wallies Testi ile incelenmiştir. Bağımlı iki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U Test kullanılmıştır. İki'den fazla grup olduğunda ise Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. İstatistik analizlerde önemlilik düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

4. Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %50.3'ünün 21-23 yaş aralığında, %83.4'ünün kadın, %55.4'ünün hemşirelik öğrencisi, %29.1'inin 2. sınıf öğrencisi, %99'unun bekar, %89.9'unun ekonomik düzeyi orta, %91.6'sının çalışmadığı ve öğrencilerin Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalaması $45,83 \pm 7,82$ olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan minimum puan 26 iken; maksimum puan 74 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı (N=296)

Değişkenler		n	%
Yaş	18-20	123	41,6
	21-23	149	50,3
	24 ve üzeri	24	8,1
Cinsiyet	Kadın	247	83,4
	Erkek	49	16,6
Bölüm	Beslenme ve Diyetetik	87	29,4
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	21	7,1
	Hemşirelik	164	55,4
	İş Sağlığı ve Güvenliği	9	3,0
	Sağlık Yönetimi	15	5,1
Sınıf	1. Sınıf	77	26,0
	2. Sınıf	86	29,0
	3. Sınıf	65	22,0
	4. Sınıf	68	23,0
Medeni Durum	Bekar	293	99,0
	Evli	3	1,0
Ekonomik Durum	Düşük	19	6,4
	Orta	266	89,9
	Yüksek	11	3,7
Çalışma Durumu	Evet	25	8,4
	Hayır	271	91,6
		Ort.SS	Min-Max
Sürekli Kaygı Ölçeği		45,83±7,82	26-74

Katılımcıların %61.5'inin eğitim sürecinde klinik uygulamaya çıkmamış olup, klinik uygulamaya çıkanların %50.8'i klinik uygulama sürelerini yetersiz bulmaktadır. Öğrencilerin %62.5'inin üniversitede öğrendiği teorik bilgilerin pratik uygulamasından kısmen memnun olduğu; %60.1'inin öğrenilen teorik bilgilerin klinik uygulamada uygulama için kısmen fırsat bulabildiği, %73'ünün klinik uygulamanın mesleki amaç ve hedeflerini tespit etmeye katkı sağladığı bulunmuştur. Katılımcıların %87.2'sinin pandemi sürecinde klinik uygulamaya çıkamadığı, klinik uygulamaya çıkamayanların %56.1'inin endişeli olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %48.6'sının pandemi sürecinde uzaktan eğitim sürecinde derslerine her zaman katıldığı, %54.4'ünün dersleri bilgisayar kullanarak takip ettiği, %72.6'sının uzaktan eğitime geçilmeden önce oryantasyon programına katılmadığı, katılanlarınsa %9.5'inin oryantasyon eğitimini yeterli bulduğu görülmüştür (Tablo 2).

Öğrencilerin %39.5'inin uzaktan eğitim sürecinde eğitmenleriyle rahatlıkla iletişim kurabildiğini, %44.3'ünün ara sıra uzaktan eğitim sürecinde teknik sıkıntılarla karşılaştığını, %35.1'inin ara sıra online sınavlar öncesinde ve süresince teknik bir arıza yaşadığını, %37.8'inin her zaman klinik uygulama/staj kaynaklık pratikte eksik olduğunu düşünüp kaygı yaşadığını, %26.7'sinin sıklıkla uzaktan eğitim sürecinde örgün eğitime göre derslerine daha fazla devamlılık sağlayabildiğini, %31.8'inin uzaktan eğitim sürecinde derslerine her zaman aktif olarak katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların %35.8'inin ara sıra uzaktan eğitim sürecinde derslere aktif olarak katılmaktan ve eğitmenleriyle konuşmaktan çekindiğini, %39.2'sinin sıklıkla uzaktan eğitim sürecinde derslerini elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli internet bağlantısına sahip olduğunu, %31.8'inin pandemide uzaktan etkili bir öğrenme modeli olduğunu katılmadığını, %39.9'unun pandemi sürecindeki uzaktan eğitim modelini normal süreçteki örgün eğitim modeline tercih etme durumuna kesinlikle katılmadığını, %43.2'sinin

uzaktan eğitimin örgün eğitimle eşdeğer olduğuna kesinlikle katılmadığını, %38.5'inin uzaktan eğitim modeliyle almış olduğu eğitimin örgün eğitim modeline göre eğitim ihtiyacını karşıladığına kesinlikle katılmadığını, %34.5'inin uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olduğuna katılmadığını belirtmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin %39.2'sinin uzaktan eğitim sürecinde derslerin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli donanımına kesinlikle sahip olduğunu belirtirken, öğrencilerin %44.6'sının üniversitede verilen uzaktan eğitim kalitesini orta düzey olarak nitelendirmektedir. Öğrencilere uzaktan eğitimle ilgili düşünceleri sorulduğunda %10.8'inin uzaktan eğitimden yeterli verimi alamadığını belirtmektedir. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde yaşanan teknolojik donanım/materyal eksikliği konusunda neler yapılabileceği sorusuna %19.3'ünün devlet tarafından öğrencilere yeterli donanım/materyal sağlanabileceği cevabını vermiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerin Dağılımı

Değişkenler		n	%
Eğitim sürecinizde klinik uygulama yapma durumu	Evet	114	38,5
	Hayır	182	61,5
Evetse, klinik uygulama sürelerini yeterli buluyor musunuz?	Evet	57	49,2
	Hayır	59	50,8
Üniversitesi öğrendiğiniz teorik bilgilerin pratik uygulamasından memnun musunuz?	Evet	44	14,9
	Hayır	67	22,6
	Kısmen	185	62,5
Klinik uygulamada eğitim sürecinizde öğrendiğiniz teorik konuları uygulama için fırsat bulabiliyor musunuz?	Evet	37	12,5
	Hayır	81	27,4
	Kısmen	178	60,1
Klinik uygulamanın mesleki amaç ve hedeflerinizi tespit etmenize katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	Evet	216	73,0
	Hayır	22	7,4
	Kısmen	58	19,6
Pandemi sürecinde klinik uygulama yaptınız mı?	Evet	38	12,8
	Hayır	258	87,2
Pandemi sürecinde klinik uygulamaya çıkmamak kendinizi nasıl hissettiriyor?	Endişeli	166	56,1
	Üzgün	95	32,1
	Sinirli	8	2,7
	Mutlu	27	9,1
Pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde derslerinize ne sıklıkla katılım sağlıyorsunuz?	Her zaman	144	48,6
	Sıklıkla	100	33,8
	Ara Sıra	36	12,2
	Nadiren	15	5,1
	Asla	1	0,3
Uzaktan eğitimde derslerinizi hangi cihazlardan takip ediyorsunuz?	Telefon	123	41,6
	Tablet	12	4,0
	Bilgisayar	161	54,4
Pandemi döneminde uzaktan eğitim modeline geçilmeden önce bir oryantasyon programına katıldınız mı?	Evet	81	27,4
	Hayır	215	72,6
Cevabınız evet ise bu oryantasyon eğitimini yeterli buldunuz mu?	Evet	28	34,5
	Hayır	9	11,1
	Kısmen	44	54,4
Uzaktan eğitim sürecinde eğitmenlerimizle rahatlıkla iletişim kurup geri bildirim alabiliyoruz.	Her zaman	74	25,0
	Sıklıkla	117	39,5
	Ara Sıra	82	27,7
	Nadiren	23	7,8
Uzaktan eğitimde derslerimle ilgili olarak eğitmenlerimizden bilgilendirici mesaj/mail alıyorum	Her zaman	73	24,7
	Sıklıkla	121	40,9

	Ara Sıra	67	22,6
	Nadiren	25	8,4
	Asla	10	3,4
Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerimle rahatlıkla iletişim sağlayabiliyorum	Her zaman	81	27,4
	Sıklıkla	118	39,9
	Ara Sıra	73	24,7
	Nadiren	24	8,0
Bu süreçte teknik sıkıntılarla karşılaşıyorum	Her zaman	44	14,9
	Sıklıkla	68	23,0
	Ara Sıra	131	44,3
	Nadiren	43	14,5
	Asla	10	3,3
Uzaktan eğitim sürecinde girmiş olduğumuz online sınavların öncesinde ve süresince teknik bir sıkıntı yaşadım	Her zaman	26	8,8
	Sıklıkla	53	17,9
	Ara Sıra	104	35,1
	Nadiren	74	25,0
	Asla	39	13,2
Uzaktan eğitim süreciyle yapılmayan klinik uygulama/staj kaynaklı pratikte eksik olduğumu düşünüp kaygı yaşıyorum	Her zaman	112	37,8
	Sıklıkla	70	23,6
	Ara Sıra	79	26,8
	Nadiren	21	7,1
	Asla	14	4,7
Uzaktan eğitim sürecinde örgün eğitime göre derslerime daha fazla devamlılık sağlayabiliyorum	Her zaman	54	18,2
	Sıklıkla	79	26,7
	Ara Sıra	76	25,7
	Nadiren	39	13,2
	Asla	48	16,2
Uzaktan eğitim sürecinde derslerime aktif olarak katılım sağlayabiliyorum	Her zaman	94	31,8
	Sıklıkla	91	30,7
	Ara Sıra	61	20,6
	Nadiren	36	12,2
	Asla	14	4,7
Uzaktan eğitim sürecinde derslerime yüksek motivasyonla katılım sağlayabiliyorum	Her zaman	34	11,5
	Sıklıkla	53	17,9
	Ara Sıra	105	35,5
	Nadiren	68	23,0
	Asla	36	12,1
Uzaktan eğitim sürecinde derslere aktif olarak katılmaktan ve öğretmenlerimle konuşmaktan çekiniyorum	Her zaman	22	7,4
	Sıklıkla	54	18,2
	Ara Sıra	106	35,8
	Nadiren	59	19,9
	Asla	55	18,7
Uzaktan eğitim sürecinde derslerimin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli internet bağlantısına sahibim	Her zaman	102	34,5
	Sıklıkla	116	39,2
	Ara Sıra	62	20,9
	Nadiren	10	3,4
	Asla	6	2,0
Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim etkili bir öğrenme modelidir	Tamamen katılıyorum	39	13,2
	Katılıyorum	77	26,0
	Fikrim yok	44	14,9
	Katılmıyorum	94	31,8
	Kesinlikle katılmıyorum	42	14,1
Pandemi sürecindeki uzaktan eğitim modelini normal süreçteki örgün eğitim modeline tercih ederim	Tamamen katılıyorum	40	13,5
	Katılıyorum	32	10,8
	Fikrim yok	28	9,5
	Katılmıyorum	78	26,4
	Kesinlikle katılmıyorum	118	39,8
Uzaktan eğitimin örgün eğitimle eşdeğer olduğunu düşünüyorum	Tamamen katılıyorum	28	9,5
	Katılıyorum	27	9,1
	Fikrim yok	25	8,4
	Katılmıyorum	88	29,7
	Kesinlikle katılmıyorum	128	43,3
Uzaktan eğitim modeliyle almış olduğum eğitimin örgün eğitim modeline göre eğitim ihtiyacımı daha iyi karşıladığını düşünüyorum	Tamamen katılıyorum	31	10,5
	Katılıyorum	21	7,1
	Fikrim yok	35	11,8
	Katılmıyorum	95	32,1
	Kesinlikle katılmıyorum	114	38,5
Uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olduğunu düşünüyorum	Tamamen katılıyorum	31	10,5
	Katılıyorum	32	10,8
	Fikrim yok	32	10,8
	Katılmıyorum	102	34,5
	Kesinlikle katılmıyorum	99	33,4

Uzaktan eğitim sürecinde derslerimin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli donanıma sahibim	Tamamen katılıyorum	116	39,2
	Katılıyorum	93	31,4
	Fikrim yok	41	13,9
	Katılmıyorum	32	10,8
	Kesinlikle katılmıyorum	14	4,7
Üniversitemizde verilen uzaktan eğitim kalitesini nasıl değerlendirirsiniz?	Orta	132	44,6
	Çok kötü	5	1,7
	Kötü	39	13,2
	İyi	101	34,1
	Çok iyi	19	6,4
Uzaktan eğitimle ilgili düşünceleriniz nelerdir?	Uzaktan eğitimin faydalı olduğunu düşünmüyorum.	26	14,2
	Uzaktan eğitimden yeterli verimi alamıyorum.	32	17,5
	Uzaktan eğitimin tek faydası derslerin kayıt altına alınabiliyor olmasıdır.	8	4,4
	Uzaktan eğitiminden verim alabiliyorum	33	18,0
	Uzaktan eğitimin kesinlikle örgün eğitimin yerini tutamayacağını düşünüyorum.	24	13,2
	Uygulamalı derslerimizin online yapıyor olması mesleki açıdan bizi olumsuz etkiliyor.	15	8,2
	Yeterli teknik donanıma sahip olmadığım veya teknik sorunlar yaşadığım için derslere katılmakta zorlanıyorum.	14	7,6
	Uzaktan eğitimin pandemi sürecinin bir gereksinimi olduğunu düşünüyorum.	22	12,0
	Mesleki açıdan yeterli donanıma sahip olmadan mezun olacağımı düşünüyorum.	9	4,9
	Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan teknolojik donanım/materyal eksikliği konusunda neler yapılabilir?	Hiçbir şey yapılamaz.	28
Uzem sistemi geliştirilebilir ve sistemdeki yoğunluk azaltılabilir.		10	7,0
Devlet tarafından öğrencilere yeterli donanım/materyal sağlanabilir.		57	39,8
İnternet öğrencilere ücretsiz verilmelidir.		6	4,2
İnternet alt yapısı geliştirilmelidir.		12	8,4
Üniversiteler tarafından öğrencilere yeterli donanım/materyal sağlanmalıdır.		18	12,5
Öğretim elemanları, öğrencilere karşı daha anlayışlı bir tutum benimsemelidir.		16	9,1

Tablo 3. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Kaygılarının Karşılaştırılması

		Sürekli Kaygı Ölçeği			
Değişkenler		Ort.	SS	$Kw\chi^2$	p
Yaş	18-20	47,09	7,02	8,101	0,017
	21-23	44,78	7,96		
	24 ve üzeri	46,00	10,05		
				Z	p
Cinsiyet	Kadın	46,12	7,94	-1,295	0,195
	Erkek	44,41	7,15		
				Kwχ^2	p
Bölüm	Beslenme ve Diyetetik	44,39	8,52	6,828	0,145
	Fizyoterapi ve Reh.	44,57	5,48		
	Hemşirelik	46,39	7,08		
	İş Sağlığı ve Güvenliği	46,56	11,34		
	Sağlık Yönetimi	49,53	10,47		
Sınıf	1. Sınıf	46,99	7,13	7,228	0,065
	2. Sınıf	44,26	7,02		
	3. Sınıf	46,57	7,63		
	4. Sınıf	45,84	9,41		
				Z	p
Medeni Durum	Bekar	45,81	7,86	-1,043	0,297
	Evli	48,67	1,53		
				Kwχ^2	p
Ekonomik Durum	Düşük	47,89	9,21	3,811	0,149
	Orta	45,87	7,56		
	Yüksek	41,45	10,58		
				Z	p
Çalışma Durumu	Evet	43,16	6,10	-1,607	0,108
	Hayır	46,08	7,93		

Çalışmaya katılan 18-20 yaşındaki öğrencilerin Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) puanı ortalaması 21-23 yaş aralığındaki öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0,017$). Katılımcıların SKÖ toplam puan ortalaması sınıf, cinsiyet, bölüm, medeni durum, ekonomik durum ve çalışma durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3).

Çalışmaya katılan öğrencilerden eğitim sürecinde klinik uygulama yapmayanların SKÖ puanı ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.001$). Eğitim sürecinde klinik uygulamaya çıkan öğrencilerden klinik uygulamaya sürelerini yeterli bulmayanların SKÖ puanı ortalaması anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0.049$). Üniversitede öğrenci teorik bilgilerin pratik uygulamasından memnun olmayan öğrencilerin SKÖ puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.002$). Klinik uygulamada eğitim sürecinde öğrendiği teorik konuları uygulama için fırsat bulamadığını belirten öğrencilerin SKÖ puan ortalaması anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0.007$). Pandemi sürecinde klinik uygulama yapmayan öğrencilerin SKÖ puan ortalaması yapanlara göre anlamlı derecede yüksek olarak saptanmıştır ($p=0.049$). Çalışmada uzaktan eğitim sürecinde dersleriyle ilgili olarak öğretmenlerinden bilgilendirici mesaj/mail nadiren alanlarda SKÖ toplam puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.009$). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenleriyle ara sıra rahatlıkla iletişim sağlayabilenlerde SKÖ toplam puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olarak saptanmıştır ($p=0.009$). Uzaktan eğitim sürecinde her zaman teknik sıkıntılarla karşılaşan öğrencilerde SKÖ toplam puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0.000$). Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde girmiş oldukları online sınavların öncesinde ve süresince her zaman teknik sorun yaşayanların SKÖ toplam puanına ortalaması anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.000$). Uzaktan

eğitim süreci nedeniyle yapılmayan klinik uygulama/staj kaynaklı pratikte her zaman eksik olduğunu düşünenlerde SKÖ toplam puanı ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0.000$) (Tablo 4).

Uzaktan eğitim sürecinde derslerine asla yüksek motivasyonla katılım sağlayamayan öğrencilerin SKÖ toplam puanı ortalaması istatistiksel anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0.000$). Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde sıklıkla derslere aktif olarak katılmaktan ve öğretmenleriyle konuşmaktan çekinenlerde SKÖ toplam puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olarak saptanmıştır ($p=0.000$). Uzaktan eğitim sürecinde derslerinin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli internet bağlantısına sahip olmayanların SKÖ puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.001$). Pandemi döneminde uzaktan eğitimin etkili bir öğrenme modeli olduğuna kesinlikle katılmıyorum diyen öğrencilerin SKÖ puan ortalaması anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0.000$). Öğrencilerin uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olduğunu düşünüyorum sorusuna fikrim yok şeklinde cevap verenlerde SKÖ toplam puanı ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.029$). Uzaktan eğitim sürecinde derslerinin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli donanıma sahip olma durumuna kesinlikle katılmıyorum olarak cevaplayanların SKÖ puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0.000$). Katılımcılardan üniversitede verilen uzaktan eğitim kalitesini kötü olarak değerlendirenleri SKÖ puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0.020$). Uzaktan eğitim ile ilgili düşünceleri yeterli teknik donanıma sahip olmadığı veya teknik sorunlar yaşadığı için derslere katılmakta zorlanan öğrencilerin SKÖ toplam puan ortalaması anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0.035$), (Tablo 4).

Çalışmada kullanılan Sürekli Kaygı Ölçeği'nin (SKÖ) Cronbach Alpha değeri 0.788 olarak bulunmuştur.

Tablo 4. Pandemi Sürecinde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşlerine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	SKÖ				
	Ort.	SS	Z	p	
Eğitim sürecinizde klinik uygulama yapma durumu	Evet	44,18	7,66	-3,192	0,001
	Hayır	46,88	7,77		
Evetse klinik uygulama sürelerini yeterli buluyor musunuz?	Evet	43,19	8,00	-1,967	0,049
	Hayır	45,15	7,14		
				Kw²	p
Üniversitede öğrendiğiniz teorik bilgilerin pratik uygulamasından memnun musunuz?	Evet	44,55	7,46	12,165	0,002
	Hayır*	48,94	7,54		
	Kısmen	45,02	7,76		
	Evet	46,35	7,92	9,977	0,007
	Hayır	47,90	7,97		

Klinik uygulamada eğitim sürecinizde öğrendiğiniz teorik konuları uygulama için fırsat bulabiliyor musunuz?	Kısmen	44,79	7,58		
Klinik uygulamanın/stajın mesleki amaç ve hedeflerinizi tespit etmenize katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	Evet	45,62	7,79	1,779	0,411
	Hayır	44,68	8,76		
	Kısmen	47,09	7,59		
Pandemi sürecinde klinik uygulama yaptınız mı?	Evet	43,47	8,65	Z	p
	Hayır*	46,19	7,65	-1,965	0,049
Pandemi sürecinde klinik uygulamaya çıkmamak kendinizi nasıl hissettiriyor?	Endişeli	45,67	7,92	Kwχ²	p
	Üzgün	45,37	6,86		
	Sınırlı	49,00	12,75		
	Mutlu	49,27	8,29		
Uzaktan eğitimde derslerinizi hangi cihazlardan takip ediyorsunuz?	Telefon	46,72	7,98	2,373	0,305
	Tablet	44,67	9,60		
	Bilgisayar	45,25	7,55		
Pandemi döneminde uzaktan eğitim modeline geçilmeden önce bir oryantasyona katıldınız mı?	Evet	45,86	6,99	-0,228	0,820
	Hayır	45,83	8,13		
Cevabınız evet ise bu oryantasyon eğitimi yeterli buldunuz mu?	Evet	44,71	7,33	2,537	0,281
	Hayır	43,67	10,09		
	Kısmen	47,05	5,91		
Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerimizle rahatlıkla iletişim kurup geri bildirim alabiliyoruz.	Her zaman	44,84	8,05	2,714	0,607
	Sıklıkla	46,22	7,76		
	Ara Sıra	46,60	8,14		
	Nadiren	44,16	6,54		
	Asla	45,50	1,73		
Uzaktan eğitimde derslerimle ilgili olarak öğretmenlerimizden bilgilendirici mesaj/mail alıyorum	Her zaman	45,41	8,51	13,490	0,009
	Sıklıkla	46,42	7,36		
	Ara Sıra	44,39	7,61		
	Nadiren*	49,56	6,94		
	Asla	42,30	8,91		
Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerimle rahatlıkla iletişim sağlayabiliyorum	Her zaman	45,56	7,41	13,646	0,009
	Sıklıkla	44,97	7,36		
	Ara Sıra*	48,49	8,51		
	Nadiren	43,00	7,73		
	Asla	43,00			
Bu süreçte teknik sıkıntılarla karşılaşıyorum	Her zaman*	50,09	9,21	22,868	0,000
	Sıklıkla	47,47	7,03		
	Ara Sıra	44,57	7,07		
	Nadiren	43,51	7,93		
	Asla	42,60	7,14		
Uzaktan eğitim sürecinde girmiş olduğumuz online sınavların öncesinde ve süresince teknik bir sıkıntı yaşadım	Her zaman*	52,19	9,02	22,586	0,000
	Sıklıkla	46,72	6,99		
	Ara Sıra	46,09	7,47		
	Nadiren	44,18	7,21		
	Asla	42,90	7,81		
Uzaktan eğitim süreciyle yapılmayan klinik uygulama kaynaklı pratikte eksik olduğumu düşünüp kaygı yaşıyorum	Her zaman	48,00	7,18	30,770	0,000
	Sıklıkla	47,09	7,49		
	Ara Sıra	42,87	7,20		
	Nadiren	44,05	9,40		
	Asla	41,71	8,90		
Uzaktan eğitim sürecinde örgün eğitime göre derslerime daha fazla devamlılık sağlayabiliyorum	Her zaman	44,85	8,77	3,950	0,413
	Sıklıkla	45,51	7,64		
	Ara Sıra	46,05	7,18		
	Nadiren	47,41	7,89		
	Asla	45,88	8,04		
Uzaktan eğitim sürecinde derslerime aktif olarak katılım sağlayabiliyorum	Her zaman	44,74	7,72	6,270	0,180
	Sıklıkla	45,85	8,22		
	Ara Sıra	46,97	7,94		
	Nadiren	46,69	6,89		
	Asla	46,00	7,72		
Uzaktan eğitim sürecinde derslerime yüksek motivasyonla katılım sağlayabiliyorum	Her zaman	40,94	7,22	21,178	0,000
	Sıklıkla	45,51	7,13		
	Ara Sıra	45,87	7,39		
	Nadiren	46,84	8,18		
	Asla*	48,97	8,10		
Uzaktan eğitim sürecinde derslere aktif olarak katılmaktan ve öğretmenlerimle konuşmaktan çekiniyorum	Her zaman	48,55	8,79	23,055	0,000
	Sıklıkla*	48,85	5,90		
	Ara Sıra	46,48	7,89		
	Nadiren	43,56	6,84		

Uzaktan eğitim sürecinde derslerimin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli internet bağlantısına sahibim	Asla	43,00	8,50	19,813	0,001
	Her zaman	43,75	8,76		
	Sıklıkla	46,00	6,17		
	Ara Sıra	47,65	8,11		
	Nadiren	48,80	7,77		
Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim etkili bir öğrenme modelidir	Asla*	54,50	6,12	22,876	0,000
	Tamamen katılıyorum	42,59	7,33		
	Katılıyorum	43,83	7,38		
	Fikrim yok	47,23	7,05		
	Katılmıyorum	47,01	7,95		
Pandemi sürecindeki uzaktan eğitim modelini normal süreçteki örgün eğitim modeline tercih ederim	Kesinlikle katılmıyorum*	48,45	8,03	7,985	0,092
	Tamamen katılıyorum	43,30	7,96		
	Katılıyorum	47,38	8,08		
	Fikrim yok	46,64	3,72		
	Katılmıyorum	45,17	7,47		
Uzaktan eğitimin örgün eğitimle eşdeğer olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle katılmıyorum	46,53	8,50	7,679	0,104
	Tamamen katılıyorum	43,32	8,36		
	Katılıyorum	46,56	6,17		
	Fikrim yok	48,88	7,20		
	Katılmıyorum	45,23	6,33		
Uzaktan eğitim modeliyle almış olduğum eğitimin örgün eğitim modeline göre eğitim ihtiyacımı daha iyi karşıladığımı düşünüyorum	Kesinlikle katılmıyorum	46,06	8,87	7,663	0,105
	Tamamen katılıyorum	43,10	7,69		
	Katılıyorum	46,38	7,28		
	Fikrim yok	47,49	6,90		
	Katılmıyorum	45,65	6,80		
Uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle katılmıyorum	46,13	8,88	10,819	0,029
	Tamamen katılıyorum	42,52	8,29		
	Katılıyorum	46,53	6,91		
	Fikrim yok*	48,16	5,41		
	Katılmıyorum	45,80	6,73		
Uzaktan eğitim sürecinde derslerimin elektronik ortamda yürütülmesi için gerekli donanım sahibim	Kesinlikle katılmıyorum	45,94	9,32	21,713	0,000
	Tamamen katılıyorum	43,79	8,42		
	Katılıyorum	46,25	6,52		
	Fikrim yok	47,98	8,57		
	Katılmıyorum	46,47	4,98		
Üniversitemizde verilen uzaktan eğitim kalitesini nasıl değerlendirirsiniz?	Kesinlikle katılmıyorum*	52,36	8,79	11,651	0,020
	Çok kötü	40,00	7,52		
	Kötü*	47,23	8,79		
	Orta	46,83	7,59		
	İyi	45,01	7,66		
Uzaktan eğitimle ilgili düşünceleriniz nelerdir?	Çok iyi	42,05	6,60	16,592	0,035
	Uzaktan eğitimin faydalı olduğunu düşünmüyorum.	48,00	7,71		
	Uzaktan eğitimden yeterli verimi alamıyorum.	47,22	5,64		
	Uzaktan eğitimin tek faydası derslerin kayıt altına alınabiliyor olmasıdır.	44,00	5,50		
	Uzaktan eğitimden verim alabiliyorum	44,67	7,84		
	Uzaktan eğitimin kesinlikle örgün eğitimin yerini tutamayacağını düşünüyorum.	43,33	5,90		
	Uygulamalı derslerimizin online yapıyor olması mesleki açıdan bizi olumsuz etkiliyor.	43,20	10,06		
	Yeterli teknik donanımına sahip olmadığım veya teknik sorunlar yaşadığım için derslere katılmakta zorlanıyorum. *	48,93	7,63		
	Uzaktan eğitimin pandemi sürecinin bir gereksinimi olduğunu düşünüyorum.	44,41	8,27		
	Mesleki açıdan yeterli donanımına sahip olmadan mezun olacağımı düşünüyorum.	48,22	6,72		
Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan teknolojik donanım/materyal eksikliği konusunda neler yapılabilir?	Hiçbir şey yapılamaz.	45,46	8,97	4,397	0,623
	Uzem sistemi geliştirilebilir ve sistemdeki yoğunluk azaltılabilir.	46,20	8,61		
	Devlet tarafından öğrencilere yeterli donanım/materyal sağlanabilir.	46,86	7,39		
	İnternet öğrencilere ücretsiz verilmelidir.	50,50	5,32		
	İnternet alt yapısı geliştirilmelidir.	45,75	6,51		
	Üniversiteler tarafından öğrencilere yeterli donanım/materyal sağlanmalıdır.	44,44	7,70		
	Öğretim elemanları, öğrencilere karşı daha anlayışlı bir tutum benimsemelidir.	46,75	6,95		

Kwy2: Kruskal Wallies, Z: Mann Whitney U

*İncelenen parametrelerde anlamlı fark bulunmuştur.

5. Tartışma

Çalışmada öğrencilerin %61.5'inin eğitim sürecinde klinik uygulamaya çıkmadığı bulunmuştur. Çalışmada öğrencilerin eğitim sürecinde klinik uygulamaya çıkmayanların %56.1'inin anksiyetelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Kürtüncü ve ark. (2020) çalışmalarında öğrencilerin klinik uygulama yapamadıkları için anksiyete yaşadıkları (10); Evcili ve ark. (2021), çalışmasında öğrencilerin %89'u klinik uygulamaya çıkmadığı ve klinik deneyim kazanamamayı en önemli dezavantaj olarak belirttiği bildirilmiştir (13). Öğrenciler uygulamalı derslerini kliniklerde yürüttükleri için COVID-19 pandemisinde en çok sorun yaşayan gruplardan biridir (14) ve büyük çoğunluğunun eğitim sürecinde klinik uygulamaya çıkmaması nedeniyle anksiyete düzeylerinin yüksek bulunması beklenen bir sonuçtur.

Çalışmada öğrencilerin klinik uygulamaya çıkanların %50.8'inin klinik uygulama sürelerini yetersiz bulduğu saptanmıştır. Eğitim sürecinde klinik uygulamaya çıkan öğrencilerden klinik uygulamaya sürelerini yeterli bulmayanların anksiyete düzeyleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Yüksel (2018) çalışmasında; öğrencilerin %36'sı uygulamalı derslerdeki eğitimlerin ve uygulama saatlerinin yetersiz olarak ifade ettikleri (15); Tuygar (2016) çalışmasında öğrencilerin çoğunluğunun uygulama süresinin yetersiz olduğu ve artırılması gerektiğini belirttiği (16); Koç ve Bağcı (2015) çalışmalarında öğrencilerin %44'ünün klinik uygulamaya ayrılan süreyi yetersiz bulduğu (17) saptanmıştır. Pandemi sürecinde ve öncesinde öğrencilerin klinik uygulama sürelerini yetersiz buldukları görülmektedir. Klinik uygulamaların ertelenmesi, uygulama gün sayılarının az olması ve çeşitli nedenlerle uygulamaların iptal edilmesi vb. durumların öğrencilerin anksiyete düzeylerinin artmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin %39.5'inin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenleriyle rahatlıkla iletişim kurabildiği ve rahatlıkla iletişim kuramayanların anksiyete düzeyleri, öğretmenleriyle sürekli rahat iletişim kuranlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz (2020) çalışmasında öğrencilerin çoğunun dersi yürüten öğretim elemanları ile etkili iletişim kurmadığı (18); Keskin ve Özer Kaya (2020) öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitimde öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kurabiliyorum görüşüne %24.1'inin "kesinlikle katılmıyorum" ve %25.9'unun "katılmıyorum" yanıtı verdiği (19); Altuntaş Yılmaz (2020) çalışmasında öğrencilerin çoğunun ihtiyaç duyduğu her an hocaları ile iletişim kuramadıkları saptanmıştır (20). Uzaktan eğitimden kaynaklanan zaman ve

mekân farklılığı sebebiyle öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenleriyle rahatlıkla iletişim kuramaması, onlara ulaşamaması nedeniyle anksiyete yaşamaları beklenen bir sonuçtur.

Çalışmada öğrencilerin %44.3'ünün ara sıra uzaktan eğitim sürecinde teknik sıkıntılarla karşılaştığı ve bu öğrencilerin anksiyete düzeylerinin, diğerlerine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Keskin ve Özer Kaya (2020) çalışmalarında öğrencilerin %53.9'unun uzaktan eğitim sırasında teknik sorunlar yaşadığını (19); Atılğan (2021) çalışmasında öğrencilerin %29.8'inin teknik sıkıntılarla karşılaştığı saptanmıştır (21). Benzer bir çalışmada öğrencilerin büyük oranda teknik donanımlarının (bilgisayar, internet) ve uzaktan öğrenme için hazır bulunuşluklarının yeterli olmadığı ve büyük çoğunluğunun bu nedenle korku yaşadıkları belirlenmiştir (22). Öğrencilerin gerekli teknik olanaklara erişememesi ve teknik sorunlarla karşı karşıya gelmesi de uzaktan eğitimin dezavantajlarından (23). Literatürde uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin internet, bilgisayar yetersizliği ve/veya teknik olarak yaşanan problemlerle karşılaştığı ifade edilmekte olup (24); öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştığı teknik sorunların, yalnızlık, umutsuzluk, anksiyete vb. olumsuz duygulara neden olduğu bildirilmektedir (25).

Çalışmada öğrencilerin %12.1'inin uzaktan eğitim sürecinde derslerine hiçbir zaman yüksek motivasyonla katılım sağlayamadığı ve bu öğrencilerin anksiyetelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Özses ve ark. (2021) çalışmalarında öğrencilerin %39'unun "uzaktan eğitimde derslerde motivasyonumu korumakta zorlanıyorum." görüşüne sahip olduğu (26); Serçemeli ve Kurnaz (2020) çalışmalarında öğrencilerin %46.5'inin uzaktan eğitim kullanımının ders motivasyonlarını artırmadığı bildirilmiştir (27). COVID-19 pandemisi nedeniyle eğitimin uzaktan yapılması ve uygulamalı derslerin yüz yüze yapılamaması öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkilemiştir (28) ve motivasyonun azalması, bireylerin ruh sağlıklarını olumsuz etkiler ve stres, anksiyete, depresyon vb. durumlara zemin hazırlamaktadır (29).

Çalışmada öğrencilerin %31.8'inin pandemide uzaktan eğitimin etkili bir öğrenme modeli olduğuna katılmadığı ve ilgili görüşe kesinlikle katılmadığını ifade eden öğrencilerin anksiyeteleri yüksek bulunmuştur. Özses ve ark. (2021) çalışmalarında öğrencilerin %40.4'ünün "Uzaktan eğitimler yüz yüze eğitim kadar etkili bir yöntemdir." görüşüne "Katılmıyorum." yanıtı verdiği (26); Evcili ve ark. (2021) çalışmalarında öğrencilerin %74.8'inin pandemi sürecindeki uzaktan eğitimi, yüz yüze eğitim

gibi etkili bulmadığı saptanmıştır (13). Uzaktan eğitimin birçok avantajının olmasının yanı sıra uygulanmasında ve öğrenmenin sağlanması açısından bazı kısıtlılıklar söz konusudur. Öğrencilerin uygulama gerektiren derslerin uzaktan eğitim platformları ile sağlanamaması, yüz yüze eğitimin olmaması sebebiyle derslere duyulan ilginin düşmesi, teknolojik cihazları kullanmada sıkıntı yaşayan öğrencilerin bilgiye ulaşmada zorluk yaşaması bu kısıtlılıklara örnek verilebilir (30,31). Bu nedenle öğrencilerin pandemide uzaktan eğitimin etkili bir öğrenme modeli olduğuna katılmaması ve yetersiz ders bilgilerine sahip olma düşüncesi nedeniyle anksiyeteye kapılmaları beklenen bir sonuçtur.

Çalışmada öğrencilerin %34.5'inin uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olduğuna katılmadığı ve anksiyetelerin diğer öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benhima (2021) çalışmasında öğrencilerin %85'i pandemi sürecindeki uzaktan eğitim modelini normal süreçteki örgün eğitim modeline tercih etme durumuna katılmadığı (32); Altuntaş Yılmaz (2020) çalışmasında öğrencilerin %90.3'ünün pandemi sürecindeki uzaktan eğitim modelini normal süreçteki örgün eğitim modeline tercih etme durumuna katılmadığı saptanmıştır (20). Benzer araştırmalarda da benzer sonuçlara varıldığı görülmektedir (26,33). Öğrencilerin örgün eğitimde aldıkları teorik bilgilerin daha kalıcı olduğu düşünülmektedir ve örgün eğitim ile uzaktan eğitim arasında öğrenme açısından birçok farklılık bulunmaktadır (34,35).

5. Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, uzaktan eğitimin öğrencilerde anksiyeteye neden olduğu saptanmıştır. Bu sonuç doğrultusunda;

- Öğrencilerde, uzaktan eğitim sürecinde anksiyeteye neden olan faktörlerin belirlenmesi,
- Öğrencilerin pandemi süreci nedeniyle ertelenen klinik uygulamalarının ileri dönemde tamamlanabilmesine yönelik stratejilerin planlanması,
- Öğrencilerin uzaktan eğitimle ilgili deneyimleri ve yaşadıkları sorunlar göz önüne alınarak uzaktan eğitim sistemindeki sorunların giderilmeye çalışılması önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Çalışmanın yalnızca bir vakıf üniversitenin uygulamalı alanlarda eğitim gören, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler ile yürütülmüş olması ve pandemi nedeniyle öğrenciye ulaşmakta zorluk yaşanması çalışmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Araştırma, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeler Birimi tarafından desteklenmiştir (LÖP-2021-2).

Etik Kurul Onayı: Bu araştırmanın yapılabilmesi için bir üniversitenin Fen, Sosyal ve Girişimsel Olmayan Sağlık Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (Tarih/Sayı: 12.01.2021/2021/01-558), araştırmanın yapıldığı kurumdan ve araştırma kapsamına alınan öğrencilerden de yazılı onam alınmıştır.

Yazarlık Katkısı:

Bu çalışmada tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

Kaynaklar

1. Erkal E, Ses AG, Aydın S, Çalışkan D. COVID-19'un Toplumda Yayılımını Önlemeye Yönelik İlaç Dışı Halk Sağlığı Önlemleri. Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merk Halk Sağlığı Derg. 2020; 5 (COVID-19 Özel Sayısı): 79–95.
2. Bozkurt A. Koronavirüs (Covid - 19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler : Yeni normal ve yeni eğitim paradigması Giriş. 2020; 6: 112–42.
3. Eygü H, Karaman S. Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Memnuniyet Algıları Üzerine Bir Araştırma. Kırkkale Üniversitesi Sos Bilim Derg. 2015; 3 (1): 36–59.
4. Balcı A. COVID-19 Özelinde Salgınların Eğitime Etkileri. Uluslararası Liderlik Çalışmaları Derg Kuram ve Uygul [İnternet]. 2020; 3 (3): 75–85. Available from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijls/issue/58115/772767>
5. Çiçek İ, Tanhan A, Tanriverdi S. COVID-19 ve Eğitim. Milli Egıt. 2020; 49 (1): 1091–104.
6. Özyürek A, Bedge Z, Yavuz NF, Özkan İ. Uzaktan Eğitim Uygulamasının Öğrenci Bakış Açısına Göre Değerlendirilmesi. Karabük Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Derg. 2016; 6 (2): 592–605.
7. Kahraman ME. COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği. İMÜ Sanat Tasarım ve Mimar Fakültesi Derg [İnternet]. 2020; 6 (1): 44–56. Available from: <https://doi.org/10.46641/medeniysanat.741737>
8. Son C, Hegde S, Smith A, Wang X, Sasangohar F. Effects of COVID-19 on college students' mental health in the United States: Interview survey study. J Med Internet Res. 2020; 22 (9): e21279.
9. Odabaş H. İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim ve Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri. Türk Kütüphaneciliği. 2003;17 (1): 22–36.
10. Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar. Avrasya Sos ve Ekon Araştırmaları Derg. 2020; 7 (5): 66–77.
11. Öner N, Le Compte A. Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi; 1983.
12. Spielberger C, Gorsuch R, Lushene R. Manual for the state-trait anxiety inventory. Consulting Psychologist's Press. California: Palo Alto; 1970; 23–49 p.
13. Evcili F, Güçlü G, Akkoyun S. Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim:Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Görüşleri ve Önerileri. Türk Fen ve Sağlık Derg. 2021; 2 (2): 82–8.

14. Zeynep T. Nursing Students' Anxiety Levels and Coping Strategies during the COVID-19 Pandemic. *Int Arch Nurs Heal Care*. 2020; 6 (4): 6–11.
15. Yüksel A. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uygulamalı Derslere İlişkin Görüşleri. *J Heal Serv Educ*. 2018; 2 (2): 72–7.
16. Tuygar ŞF. Paramedik Programı Öğrencilerinin Yaz Stajı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *DÜ Sağlık Bil Enst Derg*. 2016; 6 (2): 92–100.
17. Koç S, Bağcı G. Sağlık programlarında okuyan öğrencilerin klinik uygulamalardan beklentileri ve karşılaştıkları güçlüklerinin değerlendirilmesi. *I Ulus Şişli Sempozyumu Bildir Kitabı*. 2015; 281–303.
18. Keskin Kızıltepe S, Kurtgöz A. Hemşirelik Öğrencilerinin COVID-19 Pandemisi Sürecinde Aldıkları Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ve Görüşlerini Belirlenmesi. *J Int Soc Res [Internet]*. 2020;13 (74): 558–66. Available from: www.sosyalarastirmalar.com
19. Keskin M, Özer Kaya D. COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Derg [Internet]*. 2020; 5 (2): 59–67. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174%0Ahttps://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174>
20. Altuntaş Yılmaz N. Yükseköğretim Kurumlarında COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Durumu Hakkında Öğrencilerin Tutumunun Tartışılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Derg*. 2020; 3 (1): 15–20.
21. Atılğan B. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Gözünden Acil Uzaktan Öğretim Sürecinin Değerlendirilmesi. *STED / Sürekli Tıp Eğitimi Derg*. 2021; 29 (6): 396–406.
22. Yolcu HH. Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinde Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitim Deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Derg*. 2020; 6 (4): 237–50.
23. Ferri F, Grifoni P, Guzzo T. Online Learning and Emergency Remote Teaching: Opportunities and Challenges in Emergency Situations. *Societies*. 2020;10 (4): 86.
24. Metin M, Gürbey S, Çevik A. Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşleri. *MM-Uluslararası Eğitim Bilim Derg*. 2021; 5 (1): 66–89.
25. Gök T. The Evaluations of the College Students' Perceptions on Distance Education From the Point of the Technical and Educational Factors. *Turkish Online J Distance Educ*. 2015; 16 (2): 84–93.
26. Özses M, Dinçer D'alessandro H, Özal Batuk M, Sennaroğlu G. COVID-19 pandemisinde odyoloji öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri: Hacettepe Üniversitesi deneyimi. *Turkish J Audiol Hear Res*. 2021; 4 (1): 11–7.
27. Serçemeli M, Kurnaz E. COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılırları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sos Bilim Akad ... [Internet]*. 2020; 4 (1): 40–53. Available from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/utsobilder/issue/55152/741358>
28. Taş AS, Köktürk Dalcalı B. Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki Güdülenme. *Acibadem Univ Saglik Bilim Derg*. 2021; 12 (2): 418–24.
29. Clayton S, Manning CM, Krygsmann K, Speiser M. Mental Health and Our Changing Climate: Impacts, Implications, and Guidance [Internet]. American Psychological Association, ecoAmerica. Washington, D.C.; 2017 [cited 2021 Nov 3]. Available from: <https://www.apa.org/news/press/releases/2017/03/mental-health-climate.pdf>
30. Stanciu C, Coman C, Gabriel T, Bularca MC. Online Teaching and Learning in Higher Education during the Coronavirus Pandemic: Students' Perspective. *Sustainability [Internet]*. 2020; 12: 10367. Available from: <https://www.apa.org/news/press/releases/2017/03/mental-health-climate.pdf>
31. Armstrong-Mensah E, Ramsey-White K, Yankey B, Self-Brown S. COVID-19 and Distance Learning: Effects on Georgia State University School of Public Health Students. *Front Public Heal*. 2020; 8 (September):1–10.
32. Benhima M. Moroccan English Department Student Attitudes Towards the Use of Distance Education During COVID-19: Moulay Ismail University as a Case Study. *Int J Inf Commun Technol Educ*. 2021;17 (3): 105–22.
33. Maviş I, Selvi Balo S, Balo E, Tadihan Özkan E. COVID-19 Pandemisinin Dil ve Konuşma Terapisi Bölümündeki Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisinin ve Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Turkiye Klin J Heal Sci*. 2021; 6 (3): 450–66.
34. Kurnaz E, Serçemeli M. COVID-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *USBAD Uluslararası Sos Bilim Akad Derg*. 2020; 2 (3): 262–88.
35. Rogers A. The Classroom and the Everyday: The Importance of Informal Learning for The Classroom and the Everyday: The Importance of Informal Learning. *Investig em Educ*. 2014; 1 (II a): 7–34.